

Figyelő

Néhány szó a szociáldemokrácia mai szerepéről

(Még 1934 januárjában, a második internacionálé párisi kongresszusa alkalmával írta le az itt következőket Krlezsa Miroszláv, az ismert horvát haladószellelű író. Mi csak személyvényeket hozunk ebből az írásból, azokat a részeket, amelyek a legjellemzőbben világítják meg az u. n. marxisták mentalitását. Az alább következőket nem öletszerűen hozzuk. A mai világhelyzet, a két táborra szakadt társadalom és a szociáldemokrácia állásfoglalása ezekben a véresen komoly kérdésekben ismét időszerűvé teszik ezeket a gondolatokat.)

... A skandináv miniszterek, gazdag városok polgármesterei, az angol admirálisok lordjai, államtitkárai, francia politikusok és Sir Basil Saharov, az angol térdszallagrend birtokosának munkatársai, a madridi és barcelónai rendőrfőnök, a berlini diktátorok és a weimari alkotmány megalkotói, egy szóval a második amszterdami internacionálé mágnásai és karrieristái ismét összeültek, hogy a „zöld asztal“ mellett megbeszéljék a világ sorsát... Ez a szerencsétlen internacionálé sehogyan sem tud lábrakapni az 1914—18-as csőd után. Ez nem is meglepő: az üzlet elvesztette hitelét, a végeladástól semmi sem mentheti meg. A sikertelenség oka első pillanatban a legtitkosabb titoknak tűnik, valójában azonban nagyon egyszerű és természetes. Semmiféle titokzatosság nincs benne. A nagy programatikus frázisok mögött egy kicsi, nyomorúságos és meztelen emberi igazság rejlik: teli gyomor és háztető a fej fölött.

A dolog apróságon kezdődött, a napi életszükségleteken: szétmáló párnák miatt, a szárazon csörgő, idegölő nikkél ébresztőórák miatt, a dohos szobák miatt, nedves, piszkos pelenkák miatt, fogfájás, szappan, szén, fa miatt, egyszóval: emberek szürke, dolgozó tömegének életszínvonala miatt. Ezek a hatalmas társadalmi rétegek, melyek öntödék forró levegőjében főnek, készülő épületekről zuhannak le napról-napra, ezek az emberi kezek, melyek kiásták a Szimplont és Panamát, összeállították saját Magna Chartájukat, legminimálisabb követelésüket, hogy biztosítsák meleg levesüket, tiszta kapeájukat...

Az éhes ember véreben van, hogy asszonya, gyerekei, a palacsinta, vagy sült csirke, új cipő, vagy pedig valami „rendes polgári foglakozás“ kedvéért eladja meggyőződését. A kísértés meg éppen akkor a legnagyobb, ha jelentéktelen szolgálatokért aránytalanul nagy jutalmat lehet elnyerni: grandseigneuri elismerést, különböző rangokat és egyéb előnyöket, ahogy az a civilizált Nyugaton történik a marxista buncokkal és lélekkúfákkal. Amikor egy ilyen jelentéktelen északi, vagy nyugati szakszervezeti hivatalnok hatalomra kerül, amikor politikai vonalán, szervezetének képviselőjeként elindul, mint egy játékbaba finoman fűtött, zárt, kipárnázott limousine-skatulyában, egészen más életszínvonalat képvisel, úri fényűzést, pálmákkal, bársonnyal, függönyökkel és gobelinekkel, livrés inasokkal a párnázott

ajtok mögött, mint régebbi életszínvonala volt, amikor még száraz szakszervezeti könyveléssel töltötte el napjait és a hozzáközelállók fejét telebeszélte gondosan elkészített politikai sémákkal, amelyekben ő maga sem hitt soha őszintén. Pompás karosszériában a dolgokat röptükben látja az ember, hatvan kilométeres sebességgel, még az ucca nyomora is csak pillanatra öltik a szembe, egy-egy kéregető kéz, amit hamar elfelejt az autó utasa. Nyugateurópában minden politikai találkozáson pezsgősüvegek durrognak; magától értetődik, hogy sokkal kellemesebb ilyen nemzetközi lakomában részt venni, mint valami dohos odúban lesni az ör egyhangú lépteit és éjszakai jeladásait. Állott vizet inni, vagy meleg bort nem mindegy, az ördög pedig, mint az örök emberi problémák megszemélyesítője, nem csak a bibliai apostoloknak jelent meg, a marxista boncoukat sem kiméli és hát nem is olyan fekete, mint amilyennek Luther látta. Cilindert visel, Packard kocsiiban ül, relativista (ezek szerint elvből mindenféle demagógiával szemben ellenszenvvel viseltetik), és mindaz, ami nem tartozik a Packard, cylinder, portefeuille és happy end fogalma alá — az demagógia . . .

A kilencedik krigli sör után jóízűen szundikálni a törzsasztal mellett nem törve azon drága és értékes fejüket, hogy az emberi igazságok megváltoztak, átalakultak, kifícamodtak; szint változtatni veszedelmes időkben, apró szervezeti intrikákban és veszekedésekben kaméleonkodni, nyakig elmerülni környezetünk pocsolyájában és ott jóllakottan horkolni — mindenképen egyszerűbb, mint bizonytalan kimenetelű, veszedelmes politikai játéka kezdeni. Ettől a passzív, szervezeti életmódtól addig, hogy az ember gépfegyverrel lövesse a marxistákat, mint az emberi nem beteges kinövését, csak alig észrevehető Scheidemann-Noske-árnyalat. És mivel az ember hajlamos arra, hogy a legkisebb ellenállás irányába haladjon, ezek az emberi teremtvények, a „marxista“ főpapok kispolgári internacionáléja is alkalmazkodott a körülményekhez, az események után kullogott, mint a vak tyúk és ma is kiútnélküli zsákuccában van. Ezek a legtipikusabb nyugateurópai kispolgárok, polgármesterek és államtitkárok, magashivatalú előkelőségek, akik miniszterelnöki és diplomata ütleveleik mellett ott őrzik vidéki szervezetük tagsági könyvét is a gondosan beragasztott bélyegekkel, ma még mindig, akár a gramofon ismétlik mindent megmentő varázsigeiket a tőkéről és meg vannak győződve arról, hogy sekélyes eszük dióhéjával átvezethetnek korunk tényeinek valóságain . . .

Tegnap még egész államszerkezeteket, páncélos hajókat, ágyúkat tartottak kezükben ezek az urak és ama történelmi sors-tűzzel, amit saját zászlóikra zúdítottak, a „marxista“ boncok tédethajtottak az admirálisok, junkerek és gyárosok előtt áfadva magukat azok kényec-kedvének. Ma kétségbeesetten kiabálnak, kezüket tördelik, átkozódnak, ismét elárulják a zászlót, de holnap, ha megint az ő tömegükre lövetnek, úgy kerülnek el majd az ucca kövezetén, mozdulatlanul, piszkosan, mint a legázolt rongy . . .

Miroslav Krleža, 1934